

ТАНИЛЦУУЛГА

Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл

Манай орны хувьд Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай анхны хууль 2003 онд батлагдсанаас хойш нийт 9 удаа нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, Улсын Их Хурлын 2012 оны 37 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2012-2016 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-т төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийг шинэ шатанд гаргаж, бизнест ээлтэй орчныг бүрдүүлэх, төлбөр тооцоо, бүртгэлийн бүх үйл ажиллагааг цаг хугацаа, орон зайнаас үл хамааран хийж гүйцэтгэх орчин үеийн дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлэх зорилтын хүрээнд Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг 2015 оны 1 дүгээр сарын 29-ний өдөр Улсын Их Хурлаар батлуулж хүчин төгөлдөр мөрдөж байна.

Уг хуулийн төслийг боловсруулахдаа 2003 онд батлагдсан Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийг олон улсын өнөөгийн болон цаашдын чиг хандлагад нийцүүлэн хуулийн зохицуулалтын үр нөлөөг дээшлүүлэх, хамрах хүрээг өргөжүүлэх, бүртгэлийн цахим мэдээллийн сүлжээг нэвтрүүлэх, иргэн, хуулийн этгээдэд цахимаар бүртгүүлэх боломжийг бүрдүүлэх, бүртгэл хийх цаг хугацааг хэмнэх замаар бүртгэлийн байгууллага, ажилтанд ирэх ажлын ачаалал, зардлыг багасгах, эдийн засгийн үр өгөөжийг нэмэгдүүлэхэд анхаарч холбогдох зохицуулалтуудыг хийжээ.

Энэ хууль нь 8 бүлэг, 28 зүйлтэй бөгөөд Монгол Улсад хуулийн этгээд шинээр үүсэн байгуулагдсан, өөрчлөн байгуулагдсан, татан буулгасныг болон түүний мэдээлэлд оруулсан өөрчлөлтийг улсын бүртгэлийн мэдээллийн санд бичгээр болон цахим хэлбэрээр бүртгэх, иргэн, хуулийн этгээдэд лавлагаа олгох, улсын бүртгэл хөтлөхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулж байна.¹

Хэдийгээр хуульд өөрчлөлт оруулах давтамж, хугацааг хууль тогтвортой үйлчилж байх зарчмын үүднээс шүүмжлэх хандлага байдаг ч зарим зохицуулалтыг дахин нягталж боловсронгуй болгох, хуулийн хэрэгжилт, үр нөлөөг дээшлүүлэх, Иргэний хууль болон Засгийн газраас санаачлан боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн агуулга, үзэл баримтлалд нийцүүлэх шаардлага тавигдаж байна.

Улсын Их Хурлын 2016 оны 45 дугаар тогтоолын хавсралтаар баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн Засаглалын бодлого хэмээх Тавдугаар бүлгийн 5.2.8-д “Улсын бүртгэлийн ажиллагааг онлайн горимд шилжүүлж, үндэсний цахим баримт бичгийн хэрэглээг нэмэгдүүлнэ.” гэж, 5.2.11-д “Хууль, эрх зүйн актуудын давхардал, зөрчилтэй заалтуудыг илрүүлэх, арилгах” гэж, мөн Улсын Их Хурлын баталсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2020 он хүртэл боловронгуй болгох үндсэн чиглэл”-д Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийг шинэчлэн найруулах гэж тус тус заасан.

Энэ удаагийн шинэчилсэн найруулгын төслөөр зарчмын шинжтэй өөрчлөлтүүд орсноос гадна хуулийн нийт зүйл, заалтын талаас илүү хувьд буюу 14 зүйл, заалтад

¹Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хууль-“Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн 2015 оны 8 дугаарт нийтлэгдсэн

нэмэлт, өөрчлөлт орж байгаа тул Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25.1.1-д заасны дагуу хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсрууллаа.

Хуулийн төсөлд зарчмын шинжтэй дараахь асуудлуудыг зохицуулах болно. Үүнд:

1.Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн зохицуулалтыг Иргэний хуулийн агуулга, үзэл баримтлалд нийцүүлж улсын бүртгэлийн байгууллагаас бүртгэх хуулийн этгээдийн төрлийг шинэчлэн тогтоож, Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон холбогдох бусад хуультай уялдуулан зарим нэмэлт, өөрчлөлтийг тусгах замаар хууль хоорондын давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилгасан.

Иргэний хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.2-т “Хуулийн этгээд нь ашиг олох зорилготой ашгийн төлөө, хууль буюу дүрэмд заасан зорилготой, ашгийн төлөө бус байж болно.”, 33 дугаар зүйлийн 33.1-д “Ашгийн төлөө хуулийн этгээдийг нөхөрлөл, компанийн хэлбэрээр байгуулна.”, 33.2-т “Ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийг холбоо, сан, хоршооны хэлбэрээр байгуулна.” гэж хуулийн этгээдийн төрлийг, мөн хуулийн 26 дугаар зүйлийн 26.1-д “Хуулийн этгээдийн иргэний эрх зүйн чадвар улсын бүртгэлд бүртгүүлснээр үүсч, хуульд заасан журмын дагуу татан буугдаж, улсын бүртгэлээс хасагдсанаар дуусгавар болно.” гэж хуульчилсан байдаг².

Гэтэл Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлд холбоо, санг бүртгэх эсэх талаар хэрхэн зохицуулж байгаа нь тодорхойгүй, хэвлэл мэдээлэл, эрдэм шинжилгээ, эрүүл мэнд, боловсрол зэрэг хуулийн этгээдийн шинэ хэлбэрийг үүсгэж улсын бүртгэлд бүртгэхээр тусгажээ. Эдгээр нь Иргэний хуулиар тогтоосон ашгийн төлөө болон ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийн аль хэлбэрт хамаарах нь ойлгомжгүй байна.

2.Хууль зүйн сайдын 2015 оны А/39 тоот тушаалаар баталсан “Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэл хөтлөх журам”, А/40 тоот тушаалаар баталсан “Гадаадын хуулийн этгээдийн төлөөлөгчийн газрыг улсын бүртгэлд бүртгэх журам”, А/41 тоот “Хуулийн этгээдийн нэр олгох баталгаажуулах журам”, 2017 оны А/159 тоот тушаалаар баталсан “Тамга, тэмдэг, баталгааны тэмдэг хийлгэх үйл ажиллагаанд хяналт тавих, лавлагаа олгох журам”, Улсын бүртгэлийн ерөнхий газрын даргын 335 тоот тушаалаар баталсан “Хуулийн этгээдийн хувийн хэрэг хөтлөх журам”-аар тогтоож байгаа бүртгэлийн зарим суурь харилцааг хуулийн хүрээнд илүү тодорхой байдлаар зохицуулсан.

Улсын бүртгэл хийх явцад иргэн, хуулийн этгээдээс хуулиар тогтоосноос гадна дүрэм, журмаар нэмэлт баримт бичиг шаардах тохиолдлууд гарсаар байгаа тул эдгээрийг бүхэлд нь хуулийн төсөлд тусгахаар тогтлоо.

Одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуулиар өөрчлөн байгуулах замаар шинээр байгуулагдсан хуулийн этгээдийг, мөн хуулийн этгээдийн мэдээлэлд оруулсан өөрчлөлтийг улсын бүртгэлд бүртгүүлэх талаарх зохицуулалтыг тусгасан хэдий ч цогц байдлаар хуульчлаагүй, зарим төрлийн суурь харилцааг салбарын хүрээний дүрэм, журмаар зохицуулж байгаа нь иргэд

² Иргэний хууль-“Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн 2002 оны 7 дугаарт нийтлэгдсэн

бүртгэлийн байгууллагаар үйлчлүүлэхдээ баримт бичгийн бүрдлээ дутуу хангах, дахин дахин ирж буцах зэргээр чирэгдэл үүсэх тохиолдлууд байна.

3.Хууль хэрэгжих хугацаанд практикт үүсээд буй тодорхой асуудлуудыг шийдвэрлэх, хуулийн этгээдийн улсын бүртгэл хийхэд эрх зүйн зохицуулалтгүй байдлаас үүдэн иргэд, бүртгэлийн байгууллагад үүсдэг бэрхшээлүүдийг даван туулах, улсын бүртгэлийн байгууллагын зарим чиг үүргийг нийтэд ойлгомжтой болгох зорилгоор холбогдох өөрчлөлтүүдийг хийсэн.

Тухайлбал; Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ болон тамга, тэмдгийн хяналтын дугаарыг дахин авах зохицуулалтгүй байдлаас шалтгаалан иргэн, хуулийн этгээдэд ойлгомжгүй байдал үүсгэх тохиолдлууд байна.

Хуулийн төсөлд тусгаснаар гэрчилгээ болон тамга, тэмдэг ашиглах боломжгүйгээр элэгдэж хуучирсан, гэмтсэн, тамга, тэмдгийн өнгө, загвар, хэлбэрийг өөрчлөх хүсэлт гаргасан, хуулийн этгээдийн мэдээлэлд оруулсан өөрчлөлтийн хүрээнд гэрчилгээг дахин авах хүсэлт гаргасан, гэрчилгээ болон тамга, тэмдгийг хаяж үрэгдүүлсэн, гэрчилгээ болон тамга, тэмдэг устсан, улсын бүртгэлийг хүчингүйд тооцсоны улмаас гэрчилгээ болон тамга, тэмдгийг ашиглах боломжгүй болсон зэрэг тохиолдлуудад хуулийн этгээдэд гэрчилгээ болон тамга, тэмдгийн хяналтын дугаарыг дахин олгохоор заасан.

4.Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлд хамаарах бүртгэлийн хугацааг шинэчлэн тогтоох замаар гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгжийн улсын бүртгэлийн байгууллагаар үйлчлүүлэх хугацааг багасгах, өргөдөл гаргагчийн хуулийн этгээдийн нэрээ баталгаажуулснаас хойш 10 хоногийн дотор бүртгэлийн байгууллагад өргөдлөө гаргахаар заасан хугацааг уртасгаж тогтоосон.

Мөн одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуульд иргэн, хуулийн этгээд татан буугдсан, нэрээ өөрчилснийг улсын бүртгэлд бүртгэснээс хойш хэдий хугацааны дотор улсын бүртгэлийн байгууллага тухайн нэрийг олгох, хуулийн этгээдийн мэдээлэлд оруулсан өөрчлөлтийг улсын бүртгэлийн байгууллагад бүртгүүлэх хугацаа, улсын бүртгэлийн байгууллага тухайн хуулийн этгээдийг татан буулгасныг бүртгэх хугацаа зэрэг нь тодорхойгүй байна.

Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн хэлэлцүүлгийг 2018 оны 03 дугаар сарын 27-ны өдөр Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнд зохион байгуулж, төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэдийн оролцоог хангаж, гаргасан саналуудаас шаардлагатайг нь хуулийн төсөлд тусгасан.

Мөн хуулийн төслүүдийг холбогдох материалын хамтаар Хууль зүй, дотоод хэргийн яам, Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн, Монголын Үндэсний худалдаа аж үйлдвэрийн танхимын цахим санд байршуулж иргэн, хуулийн этгээд саналаа ирүүлэх боломжийг бүрдүүлсэн.